

UNIVERSITETET I AGDER

PRAXIS-
SØR

Kunnskapsbaserte undersøkelser i barnevernet Følgestudie – Kvello's utredningsmodell

Praxis- Sør
Universitetet i Agder

Forord

Denne rapporten viser resultatene fra følgestudien "Kunnskapsbaserte undersøkelser i barnevernet - Kvello's utredningsmodell".

Fagteam Arendal og fagteam Kristiansand har i samarbeid med fylkesmennene i Aust - og Vest- Agder gjennomført et prosjekt hvor en omfattende seminarrekke med Øyvind Kvello fra NTNU har vært sentral.

Bakgrunnen for prosjektet var et ønske om å implementere en modell for undersøkelser i kommunalt barnevern. Modellen som er forsøkt implementert er presentert i boken av Øyvind Kvello "Utredning av atferds- vansker, omsorgssvikt og mishandling" (2008). Boka som danner grunnlaget for kursrekken har som definert målsetting å samle forskningsbasert kunnskap som et grunnlag for barnevernets beslutninger. Boken tilbyr også en mal eller sjekkliste som verktøy for vurderinger som foretas. Hensikten er at disse skal kunne føre til en bedre og mer målrettet vurdering av om omsorgen for et barn er godt nok.

Hovedoverskriften for forelesningsrekken var "Kunnskapsbasert undersøkelse i barnevernet - alles ansvar". Overskriften gjenspeiler prosjektets utgangspunkt om at barnevernsarbeiderne skal være mer systematiske, slik at de bedre synliggjør kunnskapsgrunnlaget og sine avveininger når de skal hjelpe barn og familier. Ved å implementere modellen ønsker man å styrke kompetansen rundt vurderinger og undersøkelser i barnevernet.

Følgestudien har vært gjennomført av prosjektleder Aud-Keila Bendiksen Kjær, Praxis Sør ved UIA, i nært samarbeid med Siri Fyllingen Johnsen fra Bufetat, Fagteam Kristiansand og Anette Andersen fra fagteam Arendal.

Kristiansand, 16.02.10

Aud-Keila Bendiksen Kjær

Praxis- Sør

Universitetet i Agder

Innhold

Sammendrag.....	3
1 Bakgrunn for følgestudien	3
1.1 Metodisk tilnærming og datagrunnlag	4
1.2 Utvalget	5
2 Undersøkelse i barnevernet - om formell ramme og praksis	5
3 Resultat og kort drøfting på grunnlag av spørreskjema	8
3.1 Generelle resultater - beskrivelse av utvalget	8
3.2 Generelt om samvarians mellom variable	10
3.3 Kommunale særtrekk	11
3.4 Kvalitative funn i spørreskjemaet.....	14
4 Resultat på grunnlag av fokusgruppeintervju	21
4.1 Omfanget	21
4.2 Beslutningsnivå	22
4.3 Fordeler.....	22
4.4 Ulemper.....	24
5 Samlet drøfting /konklusjon	25

Tabeller:

Tabell 1: Generelle funn	9
Tabell 2: Kommunale forskjeller i bruk av malen	11
Tabell 3: Gjennomførte undersøkelser per saksbehandler	12
Tabell 4: Organisering, ansvar og opplevd nytteverdi.....	13
Tabell 5: Bistand fra fagteamet.....	14
Tabell 6: Annen nytteverdi av malen	15
Tabell 7: Hvilke forskjeller oppleves ved å bruke malen	16
Tabell 8: Hvilken ny informasjon framskaffer malen	17
Tabell 9: Hvorfor bruke/ ikke bruke malen	17
Tabell 10: Antall fortsatt benytte malen	19
Tabell 11:Malens betydning for valg av tiltak	19
Tabell 12: Generelle kommentarer	20

Sammendrag

Resultatene i spørreskjema viste at utvalget er svært positiv til malens nytteverdi og relevans for arbeid i barnevernet. 63 % av de som svarte hadde helt eller delvis benyttet malen i sitt daglige arbeid. Hovedårsaken til at den ikke har vært benyttet av flere, er at den ikke var relevant for de oppgaver vedkommende hadde til daglig. (Arbeidet ikke med undersøkelser). For de som hadde benyttet malen, var den gjennomsnittlig brukt på 1,3 saker. Dette er et lavt antall i tidsperioden (1,5 år).

90 % av de som svarte sa de ønsket å bruke malen som fast redskap fremover. 100 % mente at malen vil kunne komme til å påvirke valg av tiltak. Dette er indikerer at utvalget generelt er svært positiv også til framtidig bruk. En del kommentarer spesielt fra de store kontorene går på usikkerhet knyttet til innføring og systematikk vedrørende framtidig bruk. En del kommentarer går også på begrensninger i nytteverdi dersom metoden bare blir et nytt "verktøy i verktøykassa" til saksbehandleren, og ikke brukes systematisk.

Resultatene fra intervjurunden bekrefter i all hovedsak resultatene fra spørreskjema, og nyanserer innholdet i svarene her.

Dersom det skal gis konkrete råd til kommunene på bakgrunn av undersøkelsen, legges vekt på dette:

- Ledelsen bør ha et klart fokus på forankring, engasjement og metode som velges mht bruk, opplæring og innføring av metoden.
- Det bør legges vekt på effekter av metoden som ikke går på saksbehandling, men som er rettet mot utvikling av BV og samhandling med omgivelsene.

1 Bakgrunn for følgestudien

Fagteam Arendal og fagteam Kristiansand har i samarbeid med fylkesmennene i Aust og Vest-Agder gjennomført et prosjekt med målsetting om å forbedre kvaliteten i undersøkelsene i barnevernet gjennom å implementere en systematisk modell. Prosjektet har i hovedsak bestått av en seminarrekke med Øyvind Kvello fra NTNU, pluss veiledning/bistand fra Fagteamet både på konkret saksnivå og på systemnivå. Seminarrekken ble gjennomført med 4, 2 dagers samlinger med deltagere fra samtlige kommuner (-1) i Aust - og Vest- Agder, noen samarbeidspartnere på kommunalt nivå og deltakere fra noen tiltak.

Ved bruk av denne modellen tenker fagteamene at en vil en få en mer metodisk tilnærming i arbeidet med barn i risiko for omsorgssvikt og mishandling. Dette innebærer at en får frem

både erfaringsbaserte og forskningsbasert kunnskap som avgjørelsesgrunnlag i undersøkelsene.

Mer konkret tenker fagteamene at ved å implementere modellen styrkes kompetansen rundt vurderinger og undersøkelser i barnevernet, og kvaliteten på arbeidet styrkes (Andersen, 2009).

Universitetet i Agder ble gjennom Praxis -Sør engasjert for å gjøre en følgestudie i etterkant av kursrekken. Målsettingen med følgestudien var å se på i hvilken grad malen ble implementert i kommunene og å undersøke hvordan malen påvirket barnevernundersøkelsene. Man benyttet både spørreskjema og fokusgruppe intervju i datainnsamlingen.

1.1 Metodisk tilnærming og datagrunnlag

Det ble utarbeidet et spørreskjema som ble delt ut siste kursdag på siste samling.

Spørreskjema fokuserte malens nytteverdi, om malen fremmer riktig informasjon, malens relevans for å gjennomføre undersøkelser av god kvalitet i barnevernet.

Spørreskjema åpnet for kommentarer, men var i hovedsak kvantitativt utformet. Med svaralternativer fra 1-9, hvor 1 er lite relevant og 9 er relevant.

Skjema var anonymt dvs. uten navn, men det ble også spurt etter bakgrunnsvariabler som antall år erfaring, utdanning, kjønn, alder og stilling. Fordi ingen av spørsmålene ville avdekke sensitiv informasjon vurderte man det som etisk i orden å ta med disse variablene.

På bakgrunn av svarene i spørreskjema ble det laget en semistrukturert intervjuguide, som dannet grunnlag for fokusgruppe intervju. Det ble plukket ut 5 kommuner hvor man foretok et ca 1 times langt intervju, med ca 4 deltagere inklusive leder. Tanken bak fokusgruppe intervju var å få mer utfyllende informasjon knyttet til spørsmålene i spørreskjema, av typen "på hvilken måte". Dessuten å kvalitetsikre at informasjonen fremskaffet i spørreskjema var reliabel. Intervjuene ble gjennomført om lag et halvt år senere. Dette var med den hensikt at man ønsket å se om noe av effekten av "nyhetens interesse" kunne spille inn.

Kommunene ble plukket ut etter ønske om en jevn geografisk spredning, og at deltagelsen på kursene hadde vært av en viss størrelse. Dessuten ønsket man å få representert både små og store kommuner.

Intervjuene ble tatt opp på bånd og transkribert. Materialet ble deretter bearbeidet for analyse og kategorisert. Kategoriene ble benevnt Omfang, Beslutningsnivå, Fordeler og Ulemper.

1.2 Utvalget

Ved oppstart var det ca 120 påmeldte deltagere, de fleste fra barneverntjenester. Siste seminardag var det noe frafall, av om lag 100 deltagere denne dagen fikk vi inn 67 besvarelser.

Antall kommuner som deltok i prosjektet (påmeldte til seminarrekken), og som leverte besvarte spørreskjema var 17 pluss et interkommunalt samarbeid (18). Det interkommunale samarbeidet som består av 5 kommuner er en kommune på rundt 14 000, to under 5000, og to under 2000 (folketall: ca 24 000 tilsammen).

Utvalget fordelte seg forøvrig slik: En storkommune deltok med folketall rundt 80 000, en rundt 40 000, to rundt 20 000 (inkludert et interkommunalt samarbeid), og en på ca 12 000, 3 mellom 6-10 000, 6 mellom 2-6 000 og 4 kommuner under 2 000.

Av utvalget på 18 kommuner hadde 13 kommuner et folketall under 10 000. Til sammenligning er det i Norge 326 av 430 kommuner med folketall under 10 000. Utvalget er grovt sett representativt mht kommune størrelse.

2 Undersøkelse i barnevernet - om formell ramme og praksis

Utgangspunktet for undersøkelser i barnevernet er som hovedregel bekymringsmeldinger til barnevernet. Innen en uke skal meldingene være gjennomgått og beslutning må være tatt om det skal åpnes undersøkelse eller om meldingen henlegges. Dette følger av bvl § 4-2. Vilkår for å åpne undersøkelse følger av bestemmelsen i bvl § 4-3 som pålegger barneverntjenesten å åpne undersøkelse dersom det er *rimelig grunn til å anta* at det forligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter lovens kap 4. (Ofstad og Skar, 2004). Dette kan betegnes som første fase i barnevernets arbeid, og omtales ofte som meldingsavklaringsfasen.

Undersøkelsen er etter loven også definert som en avgrenset periode med en definert målsetting. Målsettingen med undersøkelsen er å konkludere om barnets behov tilsier at det må fattes vedtak om hjelpetiltak. Etter forvaltningslovens prinsipp, skal en sørge for at saken blir best mulig opplyst. Fristen for gjennomføring av undersøkelsen er snarest og senest innen 3 måneder, jf. bvl § 6-9.

Undersøkelsen skal i tråd med mildeste inngreps prinsipp, gjennomføres så skånsomt og diskret som mulig, slik at den minst mulig skader noen som den berører og den skal ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier. Prinsippet er nedfelt i lovens § 4-3, 2. ledd.

Barnevernets undersøkelse er en prosess avgrenset i tid hvor en innhenter opplysninger og bereder grunnen for å kunne avgjøre om barnet er i behov for hjelp fra barneverntjenesten. Etter loven har man altså å gjøre med et arbeid som er delt inn i avgrensede faser. I praksis ser man imidlertid ofte at undersøkelsesfasen glir over i tiltaksjobbing, hvor man uten formelt vedtak som grunnlag, jobber med endringsarbeid i familien uten at man foreløpig har konkludert med det. Dette utgjør en smidighet som ivaretar familien på en god måte og som kan være et godt faglig arbeid i et forebyggende perspektiv. Fokuset på barnet og dets mulige behov for beskyttelse mot omsorgsvikt, blir i slikt arbeid midre tydelig.

Barnevernets jobbing opp mot familien skjer i noen tilfeller allerede i løpet av meldingsavklaringsfasen. I boka *Nye metoder i et moderne barnevern* (Hyrve i Schjeldrup, Omre og Marthinsen, 2005), beskrives Meldingsmøte som en ny metode hvor melder og de involverte parter raskt blir innkalt til et møte. Her får melder mulighet til å utdype hvorfor saken er meldt og ved gjennomgangen blir det lagt vekt på å finne løsninger basert på nettverket/barnet. Konkusjonen fra dette møtet er om det skal åpne en undersøkelse eller ikke. Forfatteren beskriver dette som en gunstig måte i komme i posisjon til familien (Hyrve, 2005).

Denne type avklaringsprosess er for øvrig sammenfallende med en den generelle utviklingen i barnevernet og andre samfunnsområder, hvor brukermedvirkning og myndiggjøring (empowerment) blir holdt høyt (Schelderup, Omre og Marthinsen, 2005). Å foreta avgjørelser om å åpne undersøkelse eller å henlegge på bakgrunn av en grundig avklaring av meldingen, kan i seg selv være positivt. Dilemma her kan imidlertid oppstå nettopp fordi foreldrenes definisjon av situasjonen blir anerkjent og vektlagt for tidlig. En bekymring kan være at man lett overser at man har å gjøre med et trepartsforhold: barnet, familien og barnevernet. Barneperspektivet, og barnets beste skal i de tilfeller det oppstår motstrid, ha forrang (Stang, 2007). Denne avveiningen forutsetter at barnets behov blir definert. I de tilfellene hvor barna nettopp har behov på hjelp og beskyttelse fordi foreldrene ikke klarer omsorgsoppgaven, er det grunn til å problematisere slik praksis. I mange tilfeller av vold og seksuelle overgrep mot barn er det nettopp foreldrene barna trenger beskyttelse mot (Kvello, 2007).

Sett i lys av minste inngreps prinsipp kan en likevel anføre argumenter for en slik praksis. Metoder som meldingsmøte bygger på tanken at familien har en moralsk rett, dels er bedre i stand til å fatte beslutninger om sine barn enn det myndighetspersoner er (Schelderup et al. 2005). Dette er verdigrunnlag og holdninger som også kan karakteriseres som kjennetegn på det som Stang definerer som velferdsbarnevernet (Stang 2007). Hun holder frem

velferdstenkingen i barnevernet som en viss motsetning til risikobarnevernet, hvor avdekking av omsorgsvikt er i hovedfokus. I rapporten *Det nye barnevernet* (Fauske et al. 2009), påpekes det at surveyen den bygger på (som omfatter 723 familier), gir et empirisk grunnlag for å hevde at vi har fått "ett nytt barnevern" i Norge. Innholdet i denne karakteristikken er at barnevernet er i dag har en sterk familieorientering, og hvor hovedvekten av tiltak er av generell forebyggende karakter. Innsatsen mot familiene har et velferdsperspektiv, hvor økonomi, praktisk hjelp og avlastning står sentralt.

Samlet sett kan man si at det i barnevernet i Norge i dag forligger det variasjoner med hensyn til hvordan undersøkelser gjennomføres, både med henblikk på det barnevernfaglige og hvordan man forholder seg til de formelle strukturer og faser som er nedfelt i loven. Dette understøttes av studier fra både Norge og Sverige, hvor det beskrives betydelige variasjoner mellom saksbehandlere i vurderinger og valg av tiltak (Grinde, 2006, Wiklund, 2006). Dette vises også gjennom saksbehandlerens utsagn i følgestudien her:

"Undersøkelser har vært litt sånn hos oss..., vi bare innhenter opplysninger, bare noe vi gjør, veldig opp til den enkelte saksbehandler. Hvor lang, hvor omfattende osv, og da blir det klart varierende kvalitet. Med malen får vi en kvalitetsheving"

Når det gjelder meldinger er det likhetstekk. Forskning på dette området viser at det ofte beror på tilfeldigheter hvorvidt barneverntjenestens vurderinger av innkomne meldinger fører til undersøkelse eller ikke (Kjær, Mossige, 2009, Christiansens et al., 1998, Stang, 2007). Dette er en alvorlig påstand som viser behovet for kvalitetssikring av barnevernets innhenting av opplysninger og deres måter å sette informasjonen sammen på.

Kvellos modell for undersøkelse er egnet hvor man praktiserer en fremgangsmåte hvor man forholder seg til lovens struktur med hensyn til ulike tidsavgrensede faser. Modellen vektlegger tre informasjonskilder: Samtale med barnet og foresatte, systematisk observasjon og innhenting av opplysninger fra samarbeidspartnere. Det utfordrer barnevernet til å undersøke barns situasjon ved å tre inn i dets dagligliv og med selvsyn vurdere hvordan situasjonen er for barnet, hvor samspill mellom barn og foreldre er sentralt.

Det ligger ikke noen stor mulighet for å være på tilbudssiden i denne undersøkelsesfasen, og for en familie er det rimeligvis en belastning å være gjenstand for en barnevernundersøkelse og særlig observasjon. Likevel skisserer modellen en tilnærming hvor man har anledning til å trygge familien underveis.

Man kan hevde at Kvellos mal for undersøkelse representerer et ideologisk veivalg: Etter denne fremgangsmåten blir risikoperspektiv i større grad enn det tradisjonelle

velferdsperspektivet fremtredende. I velferdsperspektivet er familiens velferdsbehov i sentrum og forholdet mellom bruker og offentlig myndighet defineres i en slags likeverdig forhold hvor brukeren forventes å spille inn sine behov og perspektiv. Hovedmålsettingen med modellen til Kvello er imidlertid at grundig og systematisk undersøkelsesarbeid skal føre til bedre kvalitet på barnevernets tiltaksjobbing. Han framholder behovet for forskningsbasert praksis og ønsker å redusere hvor sterkt de barnevernsansattes personlige standarder i dag styrer hvordan barns behov forstås og ivaretas.

Når man anvender Kvellos modell for undersøkelse, blir barnevernet som utøver av offentlig myndighet og kontrollør tydeligere. Dette har i fagkretset også skapt debatt og enkelte er av denne grunn også kritiske til modellen. Man er bekymret for at man skaper distanse til familien og minsker muligheten til å jobbe mot familien i et empowermentsperspektiv (Johannesdottir, 2009).

3 Resultat og kort drøfting på grunnlag av spørreskjema

På bakgrunn av spørreskjemaet er det foretatt en enkel analyse av svarene. Det er gitt rikelig anledning til å kommentere svar slik at kvalitativ informasjon også er samlet inn her. Den kvalitative informasjonen i spørreskjemaet har gitt mange interessante opplysninger. Disse opplysningene (unntatt de kommentarer som går på å forklare eventuelle feilkilder i svarene) er behandlet i et eget underkapitel. Analysen er for øvrig gjennomført ved bruk av SPSS, versjon 16.0, samt Excel regneark for eksport og videre behandling av data.

Resultatene er delt inn slik:

- En generell del som tar for seg karakteristika ved utvalget, og enkelte representative svar som sier litt om nytte og brukbarhet av malen.
- En del som ser på samvariasjon mellom variable.
- En del som beskriver kommunale forskjeller, samt forhold knyttet til innføring/ bruk av metoden.
- En del som analyserer og kommenterer de kvalitative utsagnene.

3.1 Generelle resultater - beskrivelse av utvalget

Av de 67 mottatt svar var 17 kommuner og et interkommunalt samarbeid representert.

- Antallet fra hver kommune varierte fra 13 til 1 representant.
- Det var 11 menn og 56 kvinner i utvalget.
- Alder varierte mellom 25 og 62 år, med et gjennomsnitt på 42 år.

Kvellos utredningsmodell

- Antall års videregående utdanning varierte mellom 1 og 10 år med et gjennomsnitt på 3,9 år.
- Utvalgets utdanningsbakgrunn var 33 sosionomer, 17 barnevernepedagoger, og ellers variert sosialfaglig utdanning (førskolelærer, helsesøster m.fl). De fleste med videreutdanning.
- Antall års praksis innen BV varierte fra 0-30 år med et gjennomsnitt på 8,1 år og standardavvik på 7,2 år.

De generelle spørsmål knyttet til bruk, opplæring og nytteverdi er gitt i tabel 1

Tabell 1: Generelle funn

Spørsmål	avgitte svar	målenivå	middelverdi/ % ja score	St.avvik
Har du benyttet modellen?	67	ja/nei	62,7	
Er modellen nyttig på annen måte?	51	ja/nei	92,2	
Skaffer modellen info du ikke får ved tradisjonell undersøkelse?	36	ja/nei	94,4	
Er opplæring nyttig/ tilstrekkelig?	54	skala 1-9	7,4	1,3
Er Kvellos forelesning nyttig/ tilstr.	59	skala 1-9	8,2	1
Er Kvellos Bok nyttig/tilstr.	52	skala 1-9	7,6	1,4
Er Fagteamets bistand nyttig/ tilstr.	49	skala 1-9	4,9	2,7
Vil du fortsette å benytte modellen?	41	ja/nei	90	
Påvirker modellen valg av tiltak?	48	ja/nei	100	
Modellens totale relevans?	51	skala 1-9	8,2	0,8

Kommentarer til tabellen:

- Spørsmålene er forkortet i tabellen, og den eksakte formuleringen finnes vedlagt spørreskjema.

Kommentarer til resultatene

- Ved formulering av spørsmål knyttet til undervisningen er formuleringen "Nyttig/tilstrekkelig" brukt. Dette er et upresist spørsmål, og flere har kommentert "*nyttig ja, tilstrekkelig nei.*"
- Flere svarer at de ikke har benyttet malen da de ikke jobber direkte med undersøkelser (US).
- Ut i fra kommentarer som er skrevet under enkelte ja/ nei avkryssinger er det tydelig at noen få har krysset feil. En slik feil avkryssing gir en feil på mellom 2 og 3 prosent.
- Det er store forskjeller mellom kommunene på spørsmålet knyttet til fagteamets bistand. Dette ser vi også på det store standardavviket, det vil bli kommentert ytterligere under kapitlet om kommunale forskjeller

Kort drøfting av generelle resultater

Utvalget er generelt svært positiv til nytteverdien og malens relevans. Dette gjelder ikke bare innenfor US hvor den er tenkt bruk som hjelpemiddel, men deltakerne mener den har stor verdi for flere områder innen barnevernet. Spesielt kan merke at samtlige som har avgitt svar mener at malen vil påvirke valg av tiltak. Begrunnelser her søker man i det kvalitative materialet.

Det er 42 av de 67 som leverte spørreskjemaet som har benyttet malen. Av disse 42 er det i gjennomsnitt utført 1,03 hele gjennomføringer av malen, samt 0,93 gjennomføringer av deler av malen. Dette erfaringsgrunnlaget er lite for å uttale seg om praktisk bruk av malen.

Det er også gitt svært positiv evaluering av de opplæringstiltak som ble satt i gang.

3.2 Generelt om samvarians mellom variable

Alle variablene er lagt inn i en korrelasjonsmatrise for å se samvariasjoner innenfor det generelle utvalget. Det er ikke skilt på grupper (f.eks utdanningsgrupper), bortsett fra kommunale forskjeller som er betraktet i eget kapittel. Korrelasjoner som ikke er valid for undersøkelsen vil for oversiktens del ikke bli kommentert (f.eks samvarians mellom alder og antall års praksis). Korrelasjonsmatrisen er gjengitt i vedlegg.

Det presiseres at det er for få respondenter til å presentere noen signifikante sammenhenger, men det kan antydes tendenser.

Av tendenser som observeres nevnes:

- Menn har svart mer negativt på om malen skaffer ny informasjon.
- Jo eldre respondenten er jo mer negativt er man til malen og nytteverdien av å bruke den, (det samme forhold gjelder for økende antall års praksis).
- Det er positiv samvariasjon mellom antall gjennomførte undersøkelser med malen, og opplevd nytteverdi av bruk/ opplæring.
- Det er en positiv samvariasjon mellom graden av team arbeid (dvs antall involverte i en sak) og opplevd nytteverdi av bruk/ opplæring.
- Det er positiv samvariasjon mellom tro på at malen vil påvirke tiltaksarbeidet og opplevd total relevans i forhold til god kvalitet på undersøkelser.

3.3 Kommunale særtrekk

Det er valgt å se på kommunale særtrekk i eget underkapitel. Årsaken til dette er at det under gjennomgang av resultatene ble funnet noen tendenser som varierer fra kommune til kommune. Kommunene danner også rammene for det arbeidet som er gjort mellom kursene, det er derfor interessant å sammenligne ulike tilnærminger til malen mellom kursene.

Tabellen viser antall besvarelser per kommune og årsak til at malen ikke er brukt i perioden

Tabell 2: Kommunale forskjeller i bruk av malen

Kommune	Totalt Antall besvarelser	Brukt Kvello mal		Hvorfor ikke brukt Kvello				Total
		nei	Ja	Kjenner ikke godt nok	ikke relevant	Har hatt permisjon i perioden	Ikke kommet i gang ennå	
1	10	2	8	2				2
2	13	4	9		4			4
3	7	4	3	1	2	1		4
4	8	8			7		1	8
5	4		4					
6	4	1	3		1			1
7	5	1	4		1			1
8	2		2					
9	2		2					
10	2	1	1		1			1
11	1		1					
12	2	1	1					
13	1		1					
14	1		1					
15	1		1					
16	1	1						
17	2	1	1		1			1
18	1	1						
Total	67	25	42	3	17	1	1	22

Tabellen viser at av de fleste som ikke har brukt malen begrunner hvorfor den ikke er brukt. Hovedårsaken at undersøkelse ikke er relevant (det er hele kommuner i utvalget som ikke driver med US). Det er 3 informanter fra 2 kommuner som har svart at de ikke har god nok kjennskap til malen for å ta denne i bruk.

Gjennomførte undersøkelser pr saksbehandler

For å se om det er kommunale forskjeller på omfanget av bruken, er gjennomsnitt utførte undersøkelser pr saksbehandlere pr kommune vist i tabell 3. Dette er undersøkelser som har funnet sted i løpet av et tidsrom på ca 1,5 år.

Tabell 3: Gjennomførte undersøkelser per saksbehandler

Kommune	Brukt malen	Hele undersøkelser	Deler av undersøkelser	Gjennomsnitt/saksbehandler helt	Gjennomsnitt/saksbehandler del
1	8	9	7	1,13	0,88
2	9	12	13	1,33	1,44
3	3	3	1	1,00	0,33
4					
5	4	4	3	1,00	0,75
6	3	3	1	1,00	0,33
7	4	3	3	0,75	0,75
8	2	2	2	1,00	1,00
9	2	2	2	1,00	1,00
10	1	1	1	1,00	1,00
11	1	1	1	1,00	1,00
12	1	1	1	1,00	1,00
13	1		1	0,00	1,00
14	1	1	1	1,00	1,00
15	1	1	1	1,00	1,00
16					
17	1		1	0,00	1,00
18					
Total	42	43	39	1,02	0,93

Tabellen viser at det er relativt få undersøkelser gjennomført i hver kommune, og et nokså likt antall gjennomførte undersøkelser pr. saksbehandler i de deltagende kommunene. De små kommunene hvor det er en saksbehandler, vil resultatene ikke være vegnet for videre statistiske undersøkelser

Hvordan er undersøkelsene organisert, opplevd relevans av malen og kursrekken

Tabell 4: Organisering, ansvar og opplevd nytteverdi

Kom	Hvem tok initiativ til å bruke malen			Hvem har ansvar for undersøkelsen		Fortsatt benytte malen			Relevans for undersøkelser av god kvalitet *	Opp-læringen nyttig *	Kvellos fore-lesninger nyttig *	Kvellos bok nyttig *
	Led-elsen	Saks-beh.	Fag-team	Alene	Med kollega	nei	ja	vet ikke				
1		8		1	6	3	4	1	7,8	7,2	7,8	7,5
2		10		1	8	1	7	4	8,4	7,4	8,2	7,1
3	1	1	1		3			2	7,7	7,7	8,0	8,0
4									8,0	7,0	8,5	6,5
5	4				4		4		9,0	8,7	9,0	9,0
6	1	3		1	2	3	1		8,7	7,3	8,3	8,0
7	2	2			4	4	1		8,2	7,8	8,8	8,2
8		2			2	1	1		7,5	7,0	7,5	7,0
9		2			2	2			9,0	8,0	8,0	6,0
10	1				1	1			8,0	7,0	8,0	7,0
11		1			1				8,0	7,0	6,0	7,0
12		1		1			1		8,0	8,0	8,5	8,0
13	1				1	1			8,0	7,0	8,0	8,0
14		1			1		1		7,0	6,0	9,0	8,0
15	1				1	1			8,0	8,0	8,0	8,0
16		1					1			7,0	9,0	7,0
17		1			1	2			9,0	4,0	9,0	8,0
18							1		8,0	7,0	9,0	9,0
Total	11	33	1	4	37	4	33	11	**8,2	**7,4	**8,3	**7,6

* Gjennomsnitt skår i kommunen på skala 1-9

** Gjennomsnitt for alle kommuner

Det virker som det stort sett er den enkelte saksbehandler som har tatt initiativ til å benytte malen (med unntak av kommune 5 og delvis 7). I de små kommunene er ofte ledelse og saksbehandler samme person. Dette antyder at saksbehandlere er ganske fri i sitt arbeid mht valg av metode. Dette forhold bekreftes også gjennom svarene i spørreskjema.

Ser man dette i lys av teori om systeminnføring i organisasjoner, er en av de mest omtalte "kritiske suksessfaktorer" forankring i ledelsen (Pinto og Slevin, 1988, Jessen 2004).

Sammenligner man kommunene ser man at i kommune 5 (hvor ledelsen har vært involvert i alle sakene) er saksbehandlerne mer positiv både til opplæringa, relevans i bruk av malen, og til framtidig bruk av malen. Dette er i noen grad også tilfelle for kommune 7 der ledelsen er involvert i 2 av 4 saker. Dette bygger opp om at ledelsens involvering er viktig for holdning til og opplevelsen av et slikt tiltak.

Det må imidlertid presiseres at det er et relativt spinkelt tallmateriale som antyder dette, samt at småkommuner med ett årsverk eller mindre, ikke klart skiller på ledelse og saksbehandler.

Bistand fra Fagteamet

Tabell 5: Bistand fra fagteamet

Kommune	Har bistand fra fagteamet vært nyttig									Total	Gj.snitt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1	8				1					9	1,44
2	1		1	1	1		3	1		8	5,25
3								2	1	3	8,33
4					1			1		2	6,50
5	1	1			1	1				4	3,50
6	2				1	1				4	3,25
7				1		1		2	1	5	7,00
8						2				2	6,00
9				1				1		2	6,00
10					1		1			2	6,00
11							1			1	7,00
12						1	1			2	6,50
13						1				1	6,00
15				1						1	4,00
16							1			1	7,00
17									2	2	9,00
18								1		1	8,00
Total	12	1	1	4	6	7	7	8	4	50	5,08

Det knyttes noen kommentarer til bruk av fagteamet, da opplevd nytteverdien har stor spredning. Det virker som fagteamet har hatt fokus på enkeltkommuner, noe som er naturlig med mange kommuner og spredning i kompetanse. De store kommunene som innehar ressurser og kompetanse i egne rekker vil kanskje oppleve nærvær av bistand som negativt.

3.4 Kvalitative funn i spørreskjemaet

Kommentarene er samlet og kategorisert i et eget kapittel. Kategoriene er lagt for å dekke tilnærmet like utsagn. Det er likevel enkeltkommentarer som viser interessante vinklinger. Disse kommenteres under hver tabell.

Vurdert nytteverdi utover undersøkelsen

Tabell 6: Annen nytteverdi av malen

Beskriv hvorfor nyttig på annen måte	
Tilnærmet formulering	Antall utsagn
Spisse og effektivisere	2
Vurdering av tiltak dokumentasjon	2
Sjekkliste	2
Strukturert	3
Systematisk	7
I tiltaksarbeidet	6
Bevisst eget arbeide	2
Brukt i undervisning	1
Begreper strukturert	1
Godt faglig innhold	3
Grundighet	1
Oppmerksom på observasjonsområder	2
Tips til informasjonsinnhenting	1
Viktig i kommunikasjon med andre	4
Avdekker hvor det bør fokuseres	1
Lett å få kjennskap til sak via journal	1
Ser tydelige mønstre ofte mer negativt en antatt	1
Enklere å være konkret og tydelig	2
Gir et begrepsapparat	1
Totalt	43

Spørsmålet er oppfattet litt tvetydig. Svarene dekker både nytteverdi innenfor US og annen nytteverdi. Systematisk og strukturert er begrep som dekker malen godt. Det er også flere som opplever faglig nytte (begrepsavklaringer, observasjonsteknikk osv). Av annen nytteverdi nevnes spesielt:

- Malen er nyttig for å vurdere riktig tiltak.
- Malen er nyttig i opplæring av studenter/ egne ansatte.
- Malen og begrepene er viktig i kommunikasjon med andre (poengtert av f. eks helsesøster) da bekymringer kan være vanskelig å kommunisere.
- Malen er viktig i kommunikasjon med foreldre, da de ser lettere hva som er begrunnelse/ problemer.
- Malen gjør det enkelt å overta andres saker, gå inn i journalen da informasjonen er strukturert og dokumentert.
- Malen gjør materiale egent for forskning og forbedring.

Det siste utsagnet er viktig. Parallellen kan ses i kvalitet og forbedringsarbeid bl.a. i privat næringsliv: "Når nå-situasjonen er kjent via standardiserte prosedyrer er det lettere å etablere et system for kontinuerlig forbedring". I praksis vil det si at når malen blir tatt i bruk, kan det gjennomføres rutiner som oppfordrer til system forbedringer basert på felles nivå. Hver gang det gjennomføres en forbedring vil organisasjonen løfte seg litt. Over tid kan dette medføre store forbedringer (Argyris og Schön, 1978).

De største forskjellene

Tabell 7: Hvilke forskjeller oppleves ved å bruke malen

Hva er største forskjell på å bruke malen	
Tilnærmet formulering	Antall utsagn
Ikke benyttet nok til å vurdere	3
Mer systematisk	16
Mer fokusert	2
Bedre observasjoner	7
Bedre analysemuligheter	1
Mer grundig	6
Lettere å tolke informasjonen	2
Uten: tilfeldig, Med: observasjon/ skjema	1
Konkretisering av foreldrenes funksjonsnivå	2
Bedre vurderinger	3
Totalt antall kommentarer	43

Spørsmålet her var: Ved å sammenligne undersøkelses arbeid med og uten malen, hva er de største forskjellene?

Alle som kommenterer på dette spørsmål (43 av 67), omtaler bruk av malen som positiv. De mest framtrede kommentarene er at malen gir systematisk og grundig arbeid samt at man oppnår bedre observasjoner.

Legger også merke til at en har kommentert at en får mulighet for å analysere arbeidet som er gjort. Dette er et viktig moment med henblikk på fremtidig forbedringsarbeid (Argyris og Schön, 1978).

Ny informasjon

Tabell 8: Hvilken ny informasjon framskaffer malen

Beskriv hvilken ny informasjon malen framskaffer	
Tilnærmet formulering	Antall utsagn
Mer info om samspillet	3
Bedre ift observasjon	7
Mangler empiri for å påstå dette	1
Info om foreldrenes faktiske fungering	1
Mer detaljer	5
Saken blir tydeligere	1
Mer differensiert	3
Breiere vurderingsgrunnlag	2
Måler omsorgssvikten	1
Foreldrefunksjon, evner kompetanse	1
Totalt antall kommentarer	25

De som har kommentert på hvilken ny informasjon malen gir, har lagt vekt på bedre observasjon og informasjon om samspill i familien som observeres. Det poengteres av flere at mer detaljer fremkommer og at det blir enklere å differensiere.

Framtidig bruk av malen

Tabell 9: Hvorfor bruke/ ikke bruke malen

Begrunn Hvorfor du vil bruke/ ikke bruke malen	
Tilnærmet formulering	Antall utsagn
Jobber ikke med US	5
For omfattende	1
Trenger mer trening	1
Veldig nyttig verktøy	1
Avdekker problemer	3
God i vanskelige saker	1
Gir trygghet på hva som observeres	1
Kvalitetssikrer US arbeidet	2
Til stor hjelp	2
Kommer an på ledelsen	1
Gir bedre konkretisering, tydelighet og bevisstgjør saksbeh.	1
Totalt	19

Det er kommentert i negativ retning at malen er for omfattende, og har litt høy brukerterskel (behov for mer opplæring). Det er også noen (forekommer flere plasser enn under dette kommentarfeltet) som avventer ledelsens vurdering. At saksbehandlere ønsker ledelsen på banen i forhold til en eventuell satsning/ innføring, er antagelig et viktig punkt. En stor del av gevinstpotensialet ved modellen kan kun realiseres gjennom systematisk bruk helst ved så mange kontor som mulig. Det gevinstpotensialet som er av denne karakter, og som har framkommet i denne undersøkelsen er:

- Opplæring og kompetanseheving blir standardisert.
- Journalene blir standardisert og det er lett for nye saksbehandlere å overta saker
- Gir felles begreper som lettere kan kommuniseres til andre etater
- Beslutningsgrunnlaget blir tydelig for foreldrene, og det er lettere å få en ensartet terskel for vurdering og begrunnelse av de ulike tiltak
- Forbedringsarbeidet forenkles, og forbedringer ved ett kontor kan enkelt kommuniseres til andre kontor
- Sakene blir lettere å analysere i ettertid og kan benyttes til "måling" og forskning på effekter av vurderinger
- Tiltaks-arbeidet blir lettere og mer treffsikkert da "diagnosen" kommer på felles formular
- Små kontor kan lettere få hjelp og trygghet ved at grunnlaget er lett å kommunisere til andre

Dette er momenter de enkelte kontor bør vektlegge dersom malen vurderes for systematisk bruk. På flere kontor ser det ut for å eksistere en kultur som tilsier at det er opp til den enkelte saksbehandler å velge det verktøy eller fremgangsmåte som skal benyttes i en sak. Denne kulturen bygger på at saksbehandlerne er de mest kompetente til å vurdere dette. Man skal i denne vurderingen være klar over at man ved slik delegering risikerer å miste/ vanne ut den mulige gevinst som er beskrevet over.

Fortsatt benytte malen**Tabell 10: Antall fortsatt benytte malen**

Vil du fortsette å benytte malen				
Kommune	nei	ja	vet ikke	Total
1	3	4	1	8
2	1	7	4	12
3		1	2	3
4				
5		4		4
6		3	1	4
7		4	1	5
8		1	1	2
9		2		2
10		1		1
11				
12		1		1
13		1		1
14			1	1
15		1		1
16		1		1
17		2		2
18		1		1
Totalt	4	33	11	49

Det at flere svarer "vet ikke" i tabellen er også kommentert med at denne beslutningen er ikke tatt av ledelsen ennå. Svaret "ja" bygger antagelig på at ledelsen har tatt en slik beslutning, eller at denne beslutningen er delegert til den enkelte saksbehandler.

Malens betydning for valg av tiltak**Tabell 11: Malens betydning for valg av tiltak**

Betydning for tiltak	Antall utsagn
Tilnærmet formulering	
Synliggjør mange aspekter	3
Får lette oversikt	2
Avdekker foreldrefungering	1
God US gir treffsikre tiltak	2
Lettere å motivere familien ved konkrete beskrivelser	1
Mangler erfaringsgrunnlag	1
Tryggere på å velge riktig tiltak	1
Får fram ny informasjon	1
Totalt	12

Alle de som har besvart spørsmålet mener at bruk av malen har betydning for valg av tiltak. Kommentarene viser at det er vanskelig å konkretisere denne påstanden. Rent logisk skal "riktig diagnose" kunne legge til rette for riktig behandling/tiltak. Det er kommentert andre plasser at kommunikasjon av vurderinger er viktig. Dersom disse vurderinger deles av flere (også de vurderingene gjelder) er det muligens lettere å akseptere tiltak for alle involverte. Det er også viktig, i forhold til erfarings- og kompetansebygging, at de vurderinger som er gjort ved US, kommenteres etter hvert som effekt av tiltakene observeres. Dette vil kunne danne en erfaringsbase som evaluerer riktigheten av de vurderinger som er gjort i US.

Generelle kommentarer

Tabell 12: Generelle kommentarer

Generelle kommentarer	
Tilnærmet formulering	Antall utsagn
Tidkrevende/ trenger mer øvelse	6
Må brukes systematisk overalt	1
Ønsker at ledelsen systematisk prøver ut malen	1
Trenger mer opplæring	1
svært nyttig	4
Ønsker mer spisset mht 4-12 kontra 4-4 vurderinger	1
Svært nyttig familiene er fornøyd	1
Totalt	15

Flere kommenterer at malen er tidkrevende og at man trenger mer opplæring for å bruke den. For de fleste er dette første gangs gjennomføring, men dette er et moment som bør vurderes ut fra kapasitetshensyn.

Legger merke til at 2 kommenterer på systematisk utprøving og ledelsens engasjement. Dette er kommentert under framtidig bruk av malen, og er svært viktige poeng.

Kommentar rundt spisset vurdering 4-12 kontra 4-4 er også interessant. Dette er viktige vurderinger som bør bli en del av erfaringsbasen ved bruk av malen. "hvor godt er godt nok", og hvordan observeres dette i praksis, og hvordan dokumenteres det i journalen.

4 Resultat på grunnlag av fokusgruppeintervju

Spørreskjema hadde hovedfokus på å kartlegge opplevd nytteverdi og i hvilken grad malen ble oppfattet som relevant for arbeidet med undersøkelser i barnevernet. Begrunnelsen for å supplere spørreskjemaundersøkelsen med fokusgruppeintervju var flerfoldig. En ønsket å sjekke ut om erfaringene et halvt år etter spørreundersøkelsen hadde endret seg, da en på dette tidspunkt hadde fått mer erfaring med bruken av modellen. Dessuten ønsket man å få utdypet synspunktene og få mer tak i begrunnelsene for de synspunkter og erfaringer som fremkom ved spørreundersøkelsen.

Spørsmålene man tok utgangspunkt i for å få belyst dette vises under. Sentralt er spørsmål som tar sikte på å belyse hva man oppnår ved bruk av modellen og hvorfor.

Intervjuguiden var semistrukturert, dvs. den hadde en grov struktur med rom for individuelle oppfølgingsspørsmål i de ulike intervjuene. Hovedstrukturen bestod av 10 spørsmål som man prøvde å få fokusgruppen til å utdype. Intervjuguiden så slik ut:

Erfaringer med Kvello malen

1. I hvilket omfang brukes malen hos dere?
2. Hvem beslutter dette?
3. Hva tenker dere om Sandnes sin tilnærming. "Alle mann alle"?
4. Har malen nytteverdi utover det den er tenkt brukt til?
5. Er delene like nyttige/unyttige?
6. Hva oppnår dere med bruk av malen?
7. Tenker dere at malen vil kunne påvirke valg av tiltak?
8. Vil den påvirke utfallet i fylkesnemda?
9. Vil den påvirke grad av bekymring?
10. Får vi mer barnevern/ flere saker?

4.1 Omfanget

Bare en av kommunene kunne si at modellen/malen var implementert. To kommuner var så vidt kommet i gang med implementeringen, og de siste to beskrev at de var godt i gang.

Ingen kunne si eksakt hvor mange saker hvor malen var benyttet helt eller delvis, men alle bortsett fra en hadde et relativt beskjedent antall på mellom 3 og 10 saker.

4.2 Beslutningsnivå

Hvor sterke føringer som ble lagt fra ledelsen varierte mellom kommunene. Hos flere kommuner var det mye opp til den enkelte saksbehandler samtidig som ledelsen definerte et ønske om implementering. I to av kommunene var modellen uttalt som målsetting i strategi/plan dokumenter. I en kommune var organisasjonsstrukturen basert på såkalte "myndiggjorte medarbeidere", som innebar lite tydelig ledelse. Her var man også kommet relativt kort med implementeringen. De to kommunene som hadde størst grad av ledelsesstyrt og strategisk implementering var også mest positive og så færrest ulemper med modellen sammenlignet med de øvrige.

4.3 Fordeler

Kommunene var i stor grad samstemte mht hvilke fordeler de hadde erfart med bruk av modellen. Det de særlig fremhevet var fordeler mht **konkretisering og systematikk**. En større grundighet som erfartes som en kvalitetsheving. Tydeligere definerte målsettinger og **et større barnefokus**:

"Vi blir bedre på å definere en hensikt med det vi gjør, og da blir vi tryggere i vår rolle som gjør at vi møter familien på en tryggere måte. Vi vrir undersøkelsen mot barna, vi må hjem å observere og snakke med barn mer enn vi er vant med"

Andre fordeler som ble nevnt av flere var at modellen var til **stor hjelp ved observasjoner**.

"Vi ser mye mer enn vi gjorde før med vanlige undersøkelser, og vi blir mer klar over hva vi egentlig ser. Knagger å henge ting på, vi blir tryggere. Det blir tydelig hva som er vurderingene og hva man har lagt vekt på"

"Suveren støtte ved observasjoner, vi ser mer konkret, letter sorteringen. Styrker kurator i hva er man bekymret for Vs hva er man ikke bekymret for."

"Før støttet vi oss mest på hva foreldrene fortalte om hvordan det var"

Videre ble det fremhevet at bruk av malen gjorde **rapportskrivningen** enklere og bedre.

"Modellen gir hjelp til å skrive kort men likevel få med mye. Enklere å skille det vesentlige fra det uvesentlige. Bedre begrepsbruk og begrepsbevissthet gir bedre forståelse. Vi påvirkes av språket"

Flertallet mente dessuten at **valg av tiltak** ble påvirket ved bruk av modellen. Dette ble begrunnet på flere måter:

"Vi ser tydeligere hva familien har behov for, tiltak blir mer fokusert, det blir lettere å komme inn til primærvanskene."

"Det blir mer spesifikke, målrettede og derfor riktigere tiltak. Samtidig ser man mer, en større bredde"

"Hvilke tiltak som er hensiktsmessig utkrystalliserer seg ved bruk av malen. Man går mer til primærproblemet. Ofte begynner man med det letteste tiltaket for å begynne i en ende liksom. Tror vi nå blir mer bevisst på hva som egentlig skal endres, hva tiltaket skal medvirke til. Større klarhet i hva som er problemområdet"

"Barnevernsperspektivet blir tydeligere og tiltakene blir mer målrettet. F.eks. at foreldrene må styrkes i stedet for støttekontakt. Råd og veiledning blir mer spisset og fokusert"

"Tror vi får færre lette tiltak, og flere tyngre."

Fordeler med bruk av modellen ble også beskrevet i **arbeid med fylkesnemdsaker**:

"Den gir oss større trygghet i å argumentere for fylkesnemda. Vi får bedre begrepsbruk. Den hjelper barnevernet til å "stå for sitt fag"

Bedre samarbeid med foreldrene ble også beskrevet med begrunnelse i modellen

"Å formidle bekymring til foreldrene blir bedre fordi det blir tydeligere. Foreldrene kjenner seg igjen selv om de kan være uenig i vurderingene".

"Syns det bedrer samarbeidsklima i flere saker fordi vi blir tydeligere. Tror barnevernet kan bedre sin legitimitet"

Positive konsekvenser for **samarbeid med andre instanser** ble også påpekt:

"Kommunikasjon og samhandling med samarbeidsinstanser blir også lettere når vi er tydeligere"

Positive konsekvenser med hensyn til **ressursbruk** ble påpekt av noen kommuner:

"Modellen gjør undersøkelsene mer oversiktlige og derfor enklere etter hvert som vi blir vant"

"Større tydelighet gir større effektivitet"

"Modellen er tidsbesparende når den først er implementert"

"Intensiteten er viktig, korter ned fasen barnevernet behøver å være i kontakt med familien."

Flere kommuner illustrerte utfordringer mht **tidlig intervensjon**, og så at modellen imøtekom behov her:

"Vi slipper så mange gjengangere i undersøkelsene, vi kan i større grad fange dem opp i første undersøkelse."

"Vi slipper en del endeløse undersøkelser."

"Når vi gjør grundigere arbeid med en gang, slipper vi den prosessen vi ofte har, vi henlegger en undersøkelse for å vente på en my melding og så undersøke igjen, kanskje flere ganger før vi får nok til å tenke at vi har en sak."

På tema om **brukermedvirkning** mente flere at brukerperspektivet ble styrket, særlig forutsatt at brukeren primært er barnet:

"Modellen gir økt brukermedvirkning hvis barnet er brukeren og mindre dersom foreldrene/familien er brukeren. Grad av brukermedvirkning avhenger mer av hvordan man bruker modellen enn om man gjør det."

"Brukermedvirkning (foreldre) bør ikke være styrende i tidlig undersøkelse. Uansett bør brukermedvirkning handle mer om barna. Det handler mye om foreldrene og vi må ta barna mer inn i dette"

"Modellen fokuserer både på det foreldrene får til og det de ikke mestrer, selv om hovedfokuset kanskje blir på det de ikke mestrer"

4.4 Ulemper

Alle kommunene beskrev noen forhold som de opplevde som ulemper ved bruk av modellen. De fleste var bekymret for **ressursbruk og omfang**:

"Mer grundighet gir mer tidsbruk"

"Tidkrevende, særlig i en implementeringsfase"

"Malen krever ressurser, vi er kort allerede, må ha mer bemanning."

"Tar ekstra tid å komme i gang med bruken, etterpå er det tidbesparende"

"Grundig undersøkelse i alle saker har vi ikke tid til."

"Omfanget gjør at et blir veldig krevende både for foreldrene og for kurator."

Dessuten skal undersøkelsen ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier, Kvello modellen er omfattende.

Noen negative argumenter var **enkeltstående**, men likevel verdt å løfte fram:

"Hos oss ønsker vi ikke for tungt fokus på endringstiltak. Kompenserende tiltak har en lang tradisjon. Vi må ikke komme dit at alt skal hete PMTO, MST eller forskningsbaserte tiltak".

"Vanskelig å holde dette høyt uten en tydelig ledelse."

"Foreldrene kan synes at man henger seg opp i detaljer. Foreldrene forstår ikke alle begrepene"

"Man bør bruke observasjon i de sakene en er mest bekymret. Meldingen bør indikere Samspillsvansker".

"Belastende å være i hjemmeobservasjoner hvor en er uønsket."

"Litt for mye fokus på samspill og tilknytning i forhold til sosioøkonomiske forhold som økonomi og rus".

"Mye fokus på det foreldrene ikke mestrer."

5 Samlet drøfting /konklusjon

Samlet sett beskriver kommunene ved fokusgruppe intervju svært positive erfaringer ved bruk av modellen. Dette er i tråd med funnene i spørreskjema undersøkelsen, og en ser

tendens til at økt erfaring gir økt fornøydhed. Omfanget av bruken ser ut til å avhenge av hvor tydelig ledelsen er på implementering av modellen. De positive erfaringene er alle argumenter som trekker i retning av at modellen samlet sett gir et kvalitativt bedre barnevern. Erfaringene viser så langt at undersøkelsene blir grundigere og mer spesifikke, som indikerer at tiltakene blir mer presise og hensiktsmessige. De viktigste positive erfaringene ser ut for å være økt tydelighet, å komme tidligere inn i saken og økt barnefokus.

Samtidig med den store mengden positive erfaringer, fremmes også noen bekymringer. Bekymring for økt ressursbehov går igjen, særlig i en implementeringsfase blir vektlagt. Om man kommer i skade for å gjøre undersøkelsen ”større en formålet tilsier”, som er et vilkår i lovens § 4-3, 2 ledd, er en bekymring som kanskje bør kartlegges nærmere. Lovens vilkår innebærer at undersøkelsens omfang må vurderes konkret i hver enkelt sak, og en standardisert undersøkelse vil kunne tenkes å bryte med dette vilkår. Imidlertid er modellen slik kommunene har fått opplæring gjennom kursrekken, primært rettet mot bekymringer på § 4-12 nivå. En mindre omfattende variant for undersøkelser på § 4-4 nivå har en av kommune selv utformet, og Kvello har et arbeid på gang for å utferdige en mindre variant.

Det er likevel et poeng at modellen i seg selv er utformet med henblikk på at man bruker de deler som man trenger for å gjøre en tilstrekkelig undersøkelse, bl.a. tatt i betraktning av hva man eventuelt har av informasjon om en familie fra før. Modellen forutsetter med andre ord bruk av skjønnsutøvelse ved benyttelse, som derved også gjør at man fint kan ivareta lovens vilkår om at undersøkelsen ikke skal gjøres større enn formålet tilsier. Informasjon innhentet ved barnevernets egen observasjon kan i seg selv vanskelig vurderes som å gjøre undersøkelsen for stor. Omfanget av observasjonene må selvsagt avpasses i tråd med formålet.

Relevansen av de positive funnene i studien bør drøftes i lys av om disse indikerer tendenser i en politisk ønsket retning. Sett på bakgrunn av barnevernets utviklingshistorie de siste 50-60 år, hvor svingninger har forkommet med hensyn til om barnet eller familien skal være i hovedfokus, kan dette diskuteres. I et rundskriv etter barnevernloven av 1953, het det at gjennom forebyggende tiltak (barnehageplass, ferieopphold, sportsutstyr ol), skulle det være mulig å komme i et samarbeidsforhold til foreldrene slik at en kunne ta opp mer kompliserte forhold som hadde med foreldrenes omsorg å gjøre. Her brukte man med andre ord forebyggende hjelpetiltak som en posisjonering og alliansebygging for å kunne ta opp eventuelle forhold som gikk på bekymring for omsorgsvikt. Grunnlaget for å sette inn disse forebyggende tiltakene trengte av målsettingen derfor ikke å være spesielt grundig utredet.

Så sent som på 1980-tallet var omfanget omsorgsovertakelser større enn omfanget på hjelpetiltak. Utviklingen her skapte bekymring hos fagfelt og myndigheter. Behovet for å bremse vekst i antall omsorgsovertagelser, gjorde at omfanget hjelpetiltak økte kolossalt med hensikt å forebygge behovet for å plassere barn utenfor hjemmet. Barnevernloven av 1992 la enda større vekt på forebygging, med blant annet et eget kapittel om generell forebygging. Samtidig ble terskelen ytterligere senket for å kunne gå inn med hjelpetiltak og individuell forebygging. Likevel skjedde det ikke en nedgang i omfanget av omsorgsovertagelser, men antallet barn og familier som har fått bistand fra barnevernet har steget fra ca.8000 til ca 35 000 i perioden siden 1992, mens antallet barn under omsorg har holdt seg noenlunde stabilt. Fokuset på kvalitet i undersøkelser ble samtidig styrket etter den nye loven. Det kan imidlertid virke som om de senere års fokus på forebygging og tidlig intervensjon har overskygget dette. Nå kan det se ut som om pendelen svinger tilbake, og kanskje er kommunenes initiativ til Kvello-modellen et uttrykk for et behov i barnevernet for større grad av standardisering og fokus på modeller og kvalitetssikring ved viktig skjønnsutøvelse.

Spørsmålet er stadig om barnevernet når de usatte barna, om det er de "riktige" barna som fanges opp, eller om det er de barna som av ulike grunner er mest synlige og tilgjengelige for barnevernet (Stang, 2007). Er det for øvrig hensiktsmessig at barnevernet i så stor grad er preget av lavterskel forebyggende tiltak (Fauske et al., 2009). Betydningen av grundige undersøkelser i barnevernet bør drøftes på denne bakgrunn, da forebyggingstankegangen generelt impliserer et lavt behov for dette.

Selv om funnene her i hovedsak peker i samme retning er det viktig å være klar over at både spørreundersøkelsen og intervjuene er gjort på tidspunkt hvor man er relativt tidlig i implementeringen av modellen, og man har ikke et stort materiale som grunnlag for erfaringene.

Å gjenta undersøkelsen på et senere tidspunkt basert et større antall informanter vil derfor anbefales.

Referanser

- Andersen, A. (2009). "Kunnskapsbasert undersøkelse i barnevernet - alles ansvar. Samarbeid mellom fagteam og kommunalt barnevern i barnevernundersøkelsen", i *Årbok 2009, Bufetat region sør*.
- Argyris, C. og Schön, D.A. (1978). *Organizational Learning: A Theory of Action Perspective*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley
- Christiansens, Ø., Havnen, K. & Havik, T (1998). *Når gir barnevernet hjelp? Kartlegging av barneverntenesta sine beslutningar i meldings og undersøkingssaker*. Barnevernets utviklingssenter på Vestlandet, skriftserie nr. 2/1998.
- Grinde, T. V. (2006). Nordisk barnevern: variasjoner i normer, holdninger og praksis. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 43, 1140-1149
- Hærem, E. & Aadnesen, B.N. (2004). *Barnevernets undersøkelse*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Hyrve, G. (2005). Meldingsmøte, i (Schjeldrup, Omre og Marthinsen (red.) *Nye metoder i et moderne barnevern*. Fagboklaget: Bergen
- Jessen, S.A. (2004). *Mer effektivt prosjektarbeid i offentlig og privat virksomhet*. Oslo: Universitetsforlaget
- Johannesdottir, H. (2008). *Fontene Forskning* 1/08.
- Killen, K. (2005). *Forebygging - alles ansvar - en utfordring*. I NOVA rapport 7/05
Risikoutvikling. Tilknytning, omsorgssvikt og forebygging
- Kristofersen, L. B., Sverdrup, S., Haaland, T. & Andresen, I-H. W. (2006). *Hjelpetiltak i barnevernet - virker de?* NIBR- rapport 2006:7
- Kjær, A-K., Mossige, S. (2008). *Når barneverntjenesten må forholde seg til straffeloven*. I Barneverntjenestens håndtering av saker med vold og seksuelle overgrep. NOVA rapport nr 05/08
- Kvello, Øyvind (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Moe, V, Slinning, K og Hansen, M. B. (red.) (2010). *Håndbok i sped- og småbarnspsykologi* (in press)
- Pinto, J.K. og Slevin, D. P. (1988). *Critical Success Factors across the Project Life Cycle*.

- Project Management Journal, vol. 19, nr.3, s. 49-66
- Stang, E.G.(2007). *Det er barnets sak*, Oslo: Universitetsforlaget
- Fauske, H., Lichtwarck, W., Marthinsen E., & Willumsen, E. (2009) *Barnevernet på ny kurs?* NF-rapport nr.8/2009
- NOU 2009:8 Kompetanseutvikling i barnevernet
- Omestad, M.C.J. & Gautefall, O.B. (2009): *Tidkrevende men nyttig mål for barneverntjenesten*. Fontene Forskning 1/08
- Rød, P.A. (1998): *Barnevernets beslutninger i lys av kommunale ressurser*. Bergen: Barnevernets utviklingscenter på Vestlandet, UIB, Rapportserien 2/1998
- Statistisk sentralbyrå (2008): Barnevernstatistikken.
- Steinkopf et al (2006): *Kontroll terapi eller begge deler? Samarbeid om familievold mellom politi, barnevern og familievern*. I Fokus på familien årg. 34, nr 4, s 242-256
- St.meld nr 40 (2001-2002):Om barne- og ungdomsvernet
- Ot.prp.44 (1991-92)
- Ofstad, K. & Skar, R. (2004): *Barnevernloven med kommentarer*. 4 utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS,
- Wiklund,S.(2006). Barnavårdinstansar – en studie av kommunala skillnader. Socialvetenskaplig tidskrift, 3, s. 244-259